

УДК 81'1

НАТАЛІЯ ПЕТРУШОВА
(Полтава)

ПОНЯТТЯ ПРЕСУПОЗИЦІЇ ТА ЇЇ ТИПОЛОГІЯ У ПРАГМАЛІНГВІСТИЦІ

Ключові слова: прагмалінгвістика, комунікація, пресупозиція, мовленнєвий акт, адресат, адресант.

Прагмалінгвістика є одним із напрямів у сучасній прагматиці і може трактуватися як лінгвістичний розділ прагматики або як прагматичний аспект мовознавства. Це відносно молода галузь знань на межі наук про мову, в рамках якої перетинаються багато логіко-філософських, соціо-психолінгвістичних, стилістичних і етнографічних напрямів. Поки що не існує єдиного вичерпного

наукового визначення прагмалінгвістики та чіткого понятійного апарату і термінології, проте зрозуміло, як формувалася ця дисципліна. Поштовхом до її виникнення стало розуміння того, що в лінгвістичних дослідженнях надзвичайно важливо враховувати так званий людський чинник. Це розуміння склалося в семіотиці – науці про загальний характер функціонування найрізноманітніших знаків (семіотичних систем), що зберігають і передають будь-яку інформацію. У 1938 році Ч. Морріс виокремив у межах семіотики три підрозділи: синтактику (синтаксис), що вивчає відносини між знаками, семантику, що вивчає відносини між знаком і його маркером, і прагматику, що вивчає відносини між знаком і його інтерпретатором, тобто тим, хто його створює (продукує) і розуміє. Пізніше формування прагмалінгвістики стимулювалося ідеями філософів Дж. Остіна, Дж. Сьорля, Р. Грайса, З. Вендлера та ін.

Об'єктом дослідження прагмалінгвістики є спілкування, яке здійснюється комунікантами в певних соціальних та міжособистих умовах, з певними мотиваціями і цілями, з використанням спеціальних мовних засобів. Ю.С. Степановим прагмалінгвістика визначається як галузь мовознавства, яка займається вибором «найбільш оптимальних із наявних у мові засобів для найбільш успішного впливу на реципієнта, для ефективного досягнення поставленої мети в конкретних обставинах мовного спілкування» [10, с. 325-326].

Ю.Д. Апресян, на нашу думку, є автором найбільш широкого визначення прагмалінгвістики як науки: «Під прагматикою ми розуміємо закріплене в мовленнєвій одиниці (лексемі, графемі, синтаксичній конструкції) ставлення мовця до 1) дійсності, 2) до змісту повідомлення, 3) до адресата» [1, с. 8].

Розуміння предмета прагмалінгвістики ґрунтується на розгляді прагматики як дисципліни, що вивчає відносини між знаками і людьми, що їх створюють, сприймають та інтерпретують. Прагматика досліджує знаки в їхньому відношенні до тих, хто цими знаками оперує, а мова є знаковою системою. У коло інтересів прагмалінгвістики потрапляє широке коло проблем, що не обмежується дослідженням відносин, у які вступають мовний знак і його інтерпретатори – адресат і адресант, а також вивчення впливу контексту і фонових знань на комунікантів, шляху реалізації інтенцій мовця у мовленнєвих актах тощо.

Саме до одного з понять прагмалінгвістики і належить поняття пресупозиції, що є предметом дослідження цієї статті. Ми ставимо за мету висвітлити основні аспекти цього поняття в контексті розкриття змісту повідомлення й інтенцій мовця у мовленнєвому акті та зробити огляд лінгвістичних учень щодо цього питання. Актуальність роботи визначається відсутністю ґрунтовних досліджень, що розкривають проблему розуміння пресупозиції як прагмалінгвістичного явища, недостатньою увагою до типологізації пресупозицій та вивчення наявних досліджень із цих питань.

Вивчення пресупозиції належить до ряду питань, які досі не мають загальноприйнятого визначення і які викликають численні суперечки. Поняття пресупозиції є більш давнім, ніж саме поняття прагмалінгвістики як науки, і з'явилося в останній чверті XIX століття у логіці завдяки дослідженням Г. Фреге, який провів чітке розмежування двох типів значень: твердження та пресупози-

ції (asserted meaning and presupposed meaning). Г. Фреге, маючи на увазі, що окрім змісту повідомлення і денотата існує ще щось, писав: «Зміст і денотат знака слід відрізнити від відповідного цьому знаку вистави. Якщо денотат знака – це річ, дана нам у відчуттях, то моє уявлення про цю річ є внутрішній образ, що виник у мене на основі моїх вражень від цієї речі, а також у результаті моєї діяльності, фізичної і розумової, пов'язаної з цією річчю» [13, с. 185]. Г. Фреге пропонував розрізнити те, що стверджується у висловлюванні, і те, що передбачається. Наприклад, у вислові «Кеплер помер у бідності» передбачається, що ім'я Кеплер означає певний денотат. Інакше кажучи, у цьому вислові передбачається, що існувала така людина, як Кеплер. Проте, на думку Г. Фреге, це припущення не є власне частиною вислову, а лише умовою наявності в ньому істинного значення. Якщо така пресупозиція не задовольняється, тобто референта не існує, то вислів є позбавленим істинного значення, хоча і є осмисленим. Можна зробити висновок, що Г. Фреге виділяв пресупозицію як інтенцію, що апелює до імені й забезпечує наявність в інтенції істинного значення.

Відтоді питання пресупозиції почало широко дискутуватися в лінгвістичній та філософській літературі (переважно на Заході), досягнувши піку в 70-ті роки ХХ століття. Дослідники розходилися у своїх поглядах і піддавали критиці кожен попередню роботу. Л. Хікі зауважує: «Практично все, що було написано про пресупозицію, піддавалось сумніву або запереченню з боку якогось авторитетного фахівця» [цит. за: 16, с. 114]. Проте це питання широко досліджується і в наш час. «При першому ж погляді на останні роботи в лінгвістиці яскраво видно, що центральну роль у них займає поняття пресупозиції», – пише Д. Купер [15, с. 32]. Т. Тодоров зазначає, що «аналіз пресупозицій є найвизначнішим внеском, який був зроблений у лінгвістичну семантику за останні роки» [23, с. 10]. «Поняття пресупозиції, – стверджує Є. Хайкова, – донині ще належить до одного з широко обговорюваних понять у сучасній лінгвістичній літературі» [18, с. 85].

Проте лінгвісти не виробили загального погляду на пресупозицію, складність при визначенні поняття полягає і в тому, що термін «пресупозиція» в лінгвістиці використовують у різних аспектах та в різних розділах мовознавства – у граматиці, когнітивній лінгвістиці, комунікативній лінгвістиці, психолінгвістиці, лінгвістичній семантиці та ін.

Наприклад, деякі лінгвісти розглядають пресупозицію як твердження про існування і єдність об'єктів – екзистенціальні пресупозиції (Ч. Філмор, К. Доннелан, О. Дюкро, Д. Купер, Л. Лінський). Інші говорять про пресупозиції фактичних предикатів (наприклад, речення «Джон здивувався, що Фред вирішив завдання» має пресупозицію «Фред вирішив завдання», що здійснює референцію до факту (П. і К. Кіпарські)). Деякі лінгвісти аналізують пресупозиції обіцянок і наказів (Ч. Філмор, Т. Тодоров). Поширене в лінгвістиці застосування поняття пресупозиції в семантичному аналізі складних висловлювань (А. Бейкер, О. Дюкро, Дж. Лаків, П. і К. Кіпарські, Д. Купер). Так, А. Бейкер [14] аналізує відмінності між складносурядними і складнопідрядними реченнями на основі поняття пресупозиції. Дж. Лаків [23] використовує пресупозиції, розглядаючи семантичні зв'язки в складносурядному реченні. Роль пресупозицій у вченні про актуальне

дослідження речення аналізують П. і К. Кіпарські [21]. Пресупозиції при цьому виступають як комунікативно значущі частини речення, що дозволяє розглядати семантичні властивості різних елементів речення, що виокремлюють у процесі актуального (формально-синтаксичного) дослідження речення.

Існує ще одне розуміння пресупозиції в лінгвістиці: пресупозиції розглядаються як властивості слів (Ч. Філмор, Т. Тодоров). Іменники, вживані зазвичай у ролі предикатів, мають чітко виражений розподіл значення на стверджуване і таке, що мається на увазі (пресупозицію). Крім того, пресупозиції використовуються в лінгвістиці при аналізі синонімічних слів. Наприклад, Ч. Філмор [17] зазначає, що синонімічні дієслова оцінної дії (наприклад, засуджувати і звинувачувати) можуть розрізнитися лише розподілом семантичного змісту між пресупозицією і стверджуваним компонентом слова.

Цікаві результати отримали лінгвісти під час уведення поняття пресупозиції в теорію мовленнєвих актів, де особливе місце займають прагматичні, ситуативні, синтагмативні пресупозиції (Ф. Кієфер, Е. Кінан, Дж. Лайнз). «Наскільки я можу судити, – пише Ф. Кієфер, – концепція пресупозицій висловлювання є багатообіцяльним кроком у напрямі до нової теорії мови» [20, с. 18]. У багатьох лінгвістичних дослідженнях під пресупозиціями розуміють умови, необхідні для успішної комунікації, – прагматичні пресупозиції. Наприклад, Ч. Філмор пише: «Під пресупозиційним аспектом ситуації вербальної комунікації я маю на увазі ті умови, які мають бути виконані, перш ніж ужити речення» [17, с. 120]. Подібної точки зору дотримується й Н.Д. Арутюнова, розглядаючи прагматичні (чи ситуативні) пресупозиції як ті «передумови і попередні умови, які, не входячи в мовленнєвий зміст висловлювання, створюють ґрунт для його вживання і дозволяють досягти комунікативної мети» [2, с. 85]. Такими умовами є, наприклад, те, що учасники комунікації розуміють один одного, знають мову, не хворі, не жартують тощо.

Е. Кінан як прагматичні пресупозиції розглядає статус, вид стосунків, стать, вік, ставлення поколінь серед тих, що беруть участь у комунікації; серед тих, що беруть участь у комунікації й індивідів, що згадуються в реченні; місцезнаходження учасників мовленнєвого акту і самих предметів, що згадуються в реченні; час і т. ін. Він пише: «Пресупозиції – це умови, яким повинен відповідати світ для того, щоб висловлювання могло бути сприйняте в його прямому сенсі» [19, с. 49]. Так само підходять до визначення поняття пресупозиції Д. Лангендон, Х. Севін, Т. Тодоров, О. Дюкро, Ф. Кієфер (ситуативні пресупозиції), Дж. Сьорль («вхідні і вихідні умови»), Дж. Остін («умови успіху»). Прагматичні пресупозиції використовуються лінгвістами досить широко: в теорії мовленнєвих актів, у конотативній семантиці, при вивченні діалогічної мови, у визначенні правил уживання слів.

Отже, пресупозиція (лат. *prae* – попереду, перед і *suppositio* – припущення) у прагмалінгвістиці – це припущення чи розрахунок на те, що частина пропонуваної інформації очевидна і/чи добре відома адресатові. Пресупозиція протистоїть комунікативно релевантному змісту висловлювання і входить у семантику речення як «фонд спільних знань» співрозмовників, як попередня умова. Інколи пресупозицію визначають як наявність у комунікантів попередніх знань,

зону перетину когнітивних просторів комунікантів, що активізується у процесі комунікації. Чим більша зона перетину, тим ефективніше відбувається процес комунікації. Саме тому для успішного спілкування в комунікантів повинна бути певна спільна сукупність знань та уявлень щодо реального світу, щодо способу та манери спілкування, щодо мовних тактик і стратегій.

Певні типи пресупозицій у лінгвістиці виділяються залежно від аспекту погляду – когнітивно-прагматичного, культурно-мовного і логічного. Деякі мовознавці у своїх класифікаціях ґрунтуються лише на одному з аспектів, інші ж визначають це явище з точки зору сукупного підходу.

Когнітивно-прагматичний аспект дозволяє розглядати пресупозицію як ті «умови, які мають бути виконані до того, як речення може бути використане в якій-небудь комунікативній функції» [6, с. 260]. Цей аспект викладений у класифікації Ч. Філмора, що визначав пресупозиції «залежно від відповідності змісту висловлювання умовам позамовної ситуації... до виконання умов, не пов'язаних зі змістом висловлювання, але необхідних для здійснення мовленнєвого акту» [6, с. 260].

З позиції цього ж аспекту розглядає пресупозицію і В.В. Красних [7, с. 24]. Залежно від співвідношення з певним когнітивним простором (індивідуальним, колективним простором або когнітивною базою), що актуалізується в певному типі комунікації, виділяються три основні типи пресупозицій:

1) мікропресупозиція – загальний фонд знань комунікантів про конкретну ситуацію, в якій відбувається акт комунікації;

2) соціумна, константна пресупозиція – фрагмент колективного когнітивного простору, що актуалізується в комунікації. Цей тип пресупозиції можливий при спілкуванні людей, що належать до одного соціуму, але не обов'язково до одного лінгвокультурного співтовариства;

3) макропресупозиція – фрагмент когнітивної бази, який є відповідним та актуальним для здійснення конкретного акту комунікації. Він належить до найбільш консервативного вмісту знань та уявлень. Тобто, це якийсь «макрокогнітивний шар», що знаходиться в межах ментального знання комунікації, – оперативна структура свідомості, що створена на перетині когнітивних просторів комунікантів і є зоною загальних знань та уявлень.

Культурно-мовний аспект дозволяє виділяти типи пресупозиції з опорою на пропозицію речення. Таку класифікацію цього явища пропонують І.П. Іванова, В.В. Бурлакова та Г.П. Почепцов (із посиланням на Ч. Філмора), розглядаючи її як якусь даність, виражену «в реченні в неявній формі», це «видиме з нього <речення> судження» [6, с. 260]. При цьому дослідники виділяють такі основні ознаки пресупозиції – виокремлення з речення, неясність, «нечуттєвість» до заперечення речення і прагматичність змісту [6, с. 261].

Ґрунтуючись на пропозиції змісту, ці лінгвісти виділяють такі типи пресупозиції: 1) «фактивні», які вводяться певним класом дієслів «розумової діяльності і психічних процесів» і присутні переважно «в змісті речення з додатковими частинами, а також із неособовими формами» [6, с. 262], при цьому таке речення сприймається «як істинне, таке, що відбиває реальність, інакше кажучи, як

факт» [6, с. 263]; 2) «емотивні пресупозиції» виражаються через емотивні при судки, що припускають «певне суб'єктивне емоційне ставлення автора речення до комплементу, що можна визначити як відповідність/невідповідність бажанням і очікуванням того, хто говорить» [6, с. 265].

Логічний аспект є визначальним у класифікації пресупозицій, автором якої є Е. Кінан, на основі формального визначення в термінах основних понять математичної логіки – істинності й логічності. При цьому вченим виділяються два типи – логічні і прагматичні пресупозиції: «Логічна пресупозиція визначається на основі відносин між основними структурами і світом. Прагматичні пресупозиції визначаються на основі відносин між висловлюваннями й контекстом» [19, с. 86]. Серед логічних пресупозицій Е. Кінан виділяє дев'ять підтипів логічного наслідування. Тоді як для прагматичної пресупозицій актуальним є поняття «доцільності узгодження речення з певними пресупозиціями» [19, с. 90].

Проте досить складно розглядати пресупозицію лише в одному аспекті, зважаючи на багатогранність цього явища. Тому деякі лінгвісти пропонують сукупний підхід до його інтерпретації і класифікації. Так, у руслі семантико-прагматичного підходу розглядає пресупозицію М.Л. Макаров, що трактує це поняття «з текстоцентричної точки зору... як окремих випадок інференції – як судження, що виводиться з цього висловлювання за правилами істинності/доцільності. З іншого боку, за своїм визначенням ці судження відносяться до попередніх умов реалізації висловлювання, що ближче до комунікатороцентричного підходу дискурс-аналізу» [8, с. 133].

Виходячи з цього, можна виділити два типи пресупозицій: 1) семантична пресупозиція як «особливий різновид семантичного навантаження» [8, с. 133] із двома підтипами: потенціальні пресупозиції речення в нульовому контексті й актуальні пресупозиції висловлювання в реальному контексті; 2) прагматична пресупозиція, що розуміється як відношення між тим, хто говорить, і доцільністю висловлювання в контексті.

Такої ж класифікації з опорою на праці О.В. Падучевої дотримується й відомий український лінгвіст Ф.С. Бацевич. Він вважає, що в аспекті міжособистісної комунікації важливим слід визнати факт розмежування в спеціальній літературі семантичних та прагматичних пресупозицій. Семантична пресупозиція, на його думку, – це семантичний компонент повідомлення (висловлювання), неістинність якого в певній ситуації перетворює повідомлення в аномальне або недоречне. Прагматична пресупозиція – компонент повідомлення, мовленнєвого жанру, дискурсу (тексту), пов'язаний із суб'єктивним чинником міжособистісного спілкування (орієнтацією в ситуації спілкування, соціальних, когнітивних, гендерних тощо характеристиках учасників комунікативного акту, їхніх оцінок, переваг тощо), відсутність або незнання якого перетворює повідомлення, мовленнєвий жанр, дискурс (текст), комунікацію в цілому в недоречні – нещирі, неприродні, провокаційні, такі, що не відповідають умовам їхньої успішності тощо. Ф.С. Бацевич зазначає, що прагматична пресупозиція включає в себе уявлення мовця про загальний контекст спілкування та орієнтацію в ньому, модель адресата, умови успішності спілкування та інші прагматичні чинники спілкування. У

цьому сенсі прагматична пресупозиція – це пропозитивна установка, суб'єктом якої є мовець. Семантична пресупозиція висловлювання – це істинне судження; прагматичною ж пресупозицією може бути «нестверджуване судження» і навіть пропозитивна форма [3, с. 136-142].

Схожу точку зору на проблему пресупозиції висловлює К.А. Філіпов, відзначаючи, «яким чином фонд позамовних знань використовується учасниками комунікації при формуванні змістовної зв'язності тексту», тобто це деякий «компонент загальних знань того, хто говорить і слухає» [12, с. 225]. При цьому К.А. Філіпов розрізняє два типи пресупозицій: ситуативні або прагматичні, пов'язані з людським знанням про типові ситуації спілкування, що відбувається «в матеріальній і духовній сферах, у предметній і інтелектуальній комунікації» [12, с. 255]; і мовні, що поділяються, у свою чергу, на преференціальні й семантичні. Референціальні або екзистенціональні пресупозиції відносяться до рівня речення, а семантичні обумовлені семантикою окремих слів і виразів.

Класифікувати пресупозиції в рамках логіко-семантичного підходу пропонує І.Г. Сабурова, що розглядає пресупозиційні відносини як формулу «Х припускає У, де У є тим, що передбачається в реченні і не згадується у змісті, а Х – це те, що припускає» [цит. за: 5, с. 244]. Із цього можливо виділити три основні типи цього поняття: 1) пресупозиції, пов'язані зі структурою речення, що виникають із «неможливості визначення Х у поверхневій структурі»; 2) пресупозиції, не пов'язані зі структурою речення, а «отримані за допомогою критерію заперечення чи ні»; 3) різноманітна група, яка об'єднує пресупозиції власне речення, зв'язного тексту та екстралінгвістичної реальності [цит. за: 5, с. 248].

Усі три аспекти класифікації пресупозицій лежать в основі змістової типології цього явища, запропонованої В.З. Дем'янковим із посиланням на зарубіжних авторів: 1) логічні пресупозиції (за Р. Уілсоном) як «відношення між двома реченнями – передумовою і передпосиланням, що виникає в силу їхньої логічної співвіднесеності і збігається з відношенням імплікації, коли головний предикат речення є фактивним» [4, с. 131]; 2) прагматичні пресупозиції (за Е. Кінаном), тобто ті умови або контексти, які мають бути для того, щоб речення можна було зрозуміти в його початковому значенні (тобто, щоб задум адресанта передати певну інформацію здійснився); 3) семантичні пресупозиції (за Р. Сталнакером) – відношення між реченням і пропозицією, що воно виражає.

Н.Д. Арутюнова, представляючи у своїх дослідженнях досить велику класифікацію пресупозицій, окрім указаних, називає також 1. а) комунікативно нерелевантні елементи значення речення (екзистенціальні пресупозиції); 1. б) комунікативно нерелевантні компоненти значення слова, що забезпечують правильне відношення слова до денотата; 2) семантична детермінація одного слова або висловлювання іншим словом або висловлюванням у тексті (синтагматичні пресупозиції); 3) уявлення адресанта, що говорить про міру обізнаності адресата комунікативного акту (комунікативні пресупозиції) [2, с. 89].

Отже, ми розглянули декілька визнаних у лінгвістичній науці класифікацій поняття пресупозиції. Усі вони сходяться в одному – пресупозиція є одиницею ментально-лінгвальної діяльності учасника мовленнєвого акту. Вона сполучає

в собі всі вищезгадані аспекти розгляду, тобто пресупозиція – це цілий комплекс взаємопов'язаних частин, виражених або не виражених у тексті залежно від того, під яким аспектом вони представлені.

Саме поняття пресупозиції у прагмалінгвістиці й надалі потребує більш глибокого та ретельного дослідження, адже сфера прагматичного дослідження процесу комунікації є важливою для досягнення максимального успіху в спілкуванні. Нам також здається важливим використання поняття пресупозиції для вирішення ряду проблем теорії значення мовних висловлювань. Так, пресупозиції допомагають визначити смислове навантаження будь-якого мовленнєвого акту, оскільки в них у прихованому вигляді міститься інформація, знання про об'єкт мови. Проблемами семантичного та змістового навантаження тексту цікавляться не лише лінгвістичні, але й інші науки – логіко-філософські, історичні, етнографічні, саме тому так необхідна побудова чіткого апарату дії процесів у ході комунікативного акту, і саме тому проблема детального вивчення поняття пресупозиції й надалі має стояти на чолі лінгвістичних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апресян Ю. Д. Прагматическая информация для толкового словаря / Ю. Д. Апресян // Прагматика и проблемы интенциональности. Институт языкознания АН СССР. Проблемная группа «Логический анализ языка». – М., 1988. – С. 7–44.
2. Арутюнова Н. Д. Понятие пресупозиции в лингвистике / Н. Д. Арутюнова // Известия АН СССР. – 1973. – Т. XXXII, вып. 1. – С. 84–89. – (Серия литературы и языка).
3. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики : монографія / Флорій Сергійович Бацевич. – Львів : ПАІС, 2010. – 336 с.
4. Демьянков В. З. Логические аспекты семантического исследования предложения / В. З. Демьянков // Проблемы лингвистической семантики. – М. : ИНИОН АН СССР, 1981. – С. 115–132.
5. Звегинцев В. А. Предложение и его отношение к языку и речи / В. А. Звегинцев. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1976. – 308 с.
6. Иванова И. П. Теоретическая грамматика современного английского языка : учеб. / И. П. Иванова, В. В. Бурлакова, Г. Г. Почепцов. – М. : Высш. шк., 1981. – 285 с.
7. Красных В. В. Этнопсихолінгвістика и лингвокультурология : курс лекций / В. В. Красных. – М. : Гнозис, 2002. – 284 с.
8. Макаров М. Л. Основы теории дискурса / М. Л. Макаров. – М. : Гнозис, 2003. – 280 с.
9. Моррис Ч. Основания теории знаков / Ч. Моррис // Семиотика. – М., 1983. – С. 42.
10. Степанов Ю. С. В поисках прагматики (Проблема субъекта) / Ю. С. Степанов // Изв. АН СССР. – 1981. – Т. 40, № 4. – С. 325–326. – (Сер. Лит. и яз.).
11. Сусов И. П. Лингвистическая прагматика / И. П. Сусов. – Винница : Нова книга, 2009. – 272 с.
12. Филиппов К. А. Лингвистика текста : курс лекций / К. А. Филиппов. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2003. – 336 с.
13. Фреге Г. Смысл и денотат / Г. Фреге // Семиотика и информатика. – М., 1977. – № 8. – С. 185.
14. Baker A. Presupposition and types of clause / A. Baker. – «Mind». – N.Y, 1956. – V. 65. – 210 p.
15. Cooper D. Presupposition / D. Cooper // Language. – 1970. – № 7. – P. 32.
16. Hajcova E. On Some Aspects of Presupposition of Questions / E. Hajcova // In «Question and answers». – Dordrecht, 1983. – P. 85–114.
17. Fawcett P. Presupposition and Translation / P. Fawcett // The Pragmatics of Translation / Ed. By Leo Hickey. – Multilingual Matters Ltd, 1998. – P. 114–123.
18. Fillmore C. Types of lexical information / C. Fillmore // In «Studies in syntax and

semantics». – Dordrecht, 1969. – 270 p.

19. Keenan E. Two kinds of presupposition in natural language / E. Keenan // Studies in linguistic semantics. – 1971. – N. J. – P. 49–98.

20. Kiefer F. Studies in syntax and semantics / F. Kiefer. – Dordrecht, 1969. – 340 p.

21. Kiparsky C. Fact / C. Kiparsky, P. Kiparsky // Progress in linguistics. – The Hague-Paris, 1970. – P. 10–32.

22. Lakoff G. Presuppositions and Relative Grammaticality / G. Lakoff // Studies in Philosophical Linguistics. – 1971. – V. 1, № 1. – P. 30.

23. Todorov T. Problemes de l'enonciation / T. Todorov // Language. – 1970. – № 7. – P. 10.

НАТАЛИЯ ПЕТРУШОВА

ПОНЯТИЕ ПРЕСУППОЗИЦИИ И ЕЁ ТИПОЛОГИЯ В ПРАГМАЛИНГВИСТИКЕ

Автор статьи делает попытку систематизировать существующие знания относительно определения понятия «пресуппозиция» и её типологизации. Рассматриваются особенности исторического становления данной лингвистической единицы в зарубежном и отечественном языкознании. Изучаются различные подходы к выделению типов пресуппозиции относительно смысловой нагрузки речевых актов и их участников.

Ключевые слова: прагмалингвистика, коммуникация, пресуппозиция, речевой акт, адресат, адресант.

NATALIYA PETRUSHOVA

THE NOTION OF PRESUPPOSITION AND ITS TYPES IN PRAGMALINGUISTICS

The author of the article makes an attempt to systematize existent knowledge in relation of determination of concept «presupposition» and its types. The features of the historical becoming of this linguistic unit in foreign and domestic linguistics are examined. The different approaches to the selection of presupposition types in relation to the semantic meaning of vocal acts and their participants are studied.

Key words: pragmalinguistics, communication, presupposition, speech act, addressee, sender.

Одержано 20.12.2013 р.